

СОЦІАЛЬНІ ФІНАНСИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Цап Вікторія Романівна

студентка,

Національний університет «Львівська політехніка»

Соціальні фінанси – це система фінансування, що спрямована на реалізацію проєктів, які стимулюють соціальну інклюзію, підвищують якість життя та забезпечують сталий розвиток територіальних громад. Фінансування соціальних проєктів здійснюється за рахунок місцевих бюджетів, субвенцій держави, міжнародних програм, а також внесків приватного сектору. Гранти міжнародних організацій, таких як ЄС та ООН, відіграють важливу роль у розвитку соціальних ініціатив на місцевому рівні. Головною метою соціальних фінансів є підтримка соціально незахищених верств населення, розвиток інфраструктури та підвищення рівня добробуту громади.

Соціальні фінанси територіальних громад спрямовуються на фінансування різноманітних послуг та програм, включаючи освіту, охорону здоров'я, соціальний захист, культуру та спорт. Рівень залучення соціальних фінансів у різних регіонах України варіюється залежно від активності громад та наявності партнерських відносин з міжнародними організаціями. Львівська область демонструє високий рівень участі у міжнародних проєктах та грантових програмах, що сприяє розвитку соціальної інфраструктури. Зокрема, у 2024 році було оголошено конкурс «Громада на всі сто», який надавав територіальним громадам можливість отримати гранти до 100 тис. доларів США на реалізацію соціальних ініціатив. До участі у конкурсі допускалися громади, населення яких не перевищує 100 тисяч осіб і які не є обласним центром. «Отриманий грант надасть громадам шанс реалізувати інноваційні проєкти, які вони не змогли б здійснити самостійно та які надалі сприятимуть підвищенню економічному зростанню», – наголосила т.в.о. директора департаменту агропромислового розвитку Львівської облдержадміністрації Людмила Гончаренко [1]. Крім того, у 2023 році за підсумками проєкту Офісу Президента України «Активні парки – локації здорової України» Львівщина увійшла до трійки лідерів з поміж 22 областей України та Києва, а Золочівська територіальна громада посіла перше місце серед усіх територіальних громад України у Всеукраїнському конкурсі «Активні парки для всіх» – даний проєкт дає змогу жителям громад безкоштовно брати участь у різноманітних активностях. У 2024 році з державного

бюджету для розвитку масового спорту на території області скерували понад 5,4 мільйонів гривень, що на 38% більше, аніж минулоріч [2].

В умовах воєнного стану територіальні громади Львівської області зосереджують свої соціальні фінанси на кількох ключових напрямках, направлених на підтримку населення та забезпечення стійкості регіону. Громади активно видають кошти на забезпечення потреб військових підрозділів, наприклад, у 2024 році було вирішено спрямувати 75% залишку обласного бюджету на фінансування ЗСУ, Національної гвардії та Державної прикордонної служби України. У бюджетах Соколицької, Великомошківської та Солонківської громад запланували найбільше видатків на оборону: 37,6%, 35,9% і 23,5% відповідно. Однак 27 з 73 ТГ Львівщини все ще мають частку видатків на безпеку та оборону відповідно до свого фінансового ресурсу менше ніж 5%. Також, Львівщині вдалося зібрати сім мільйонів гривень на підтримку захисників і захисниць завдяки аукціону, який організували в межах благодійного проєкту «Пташки перемоги», 80% суми спрямували на придбання дронів, а 20% – на відновлення оборонців, які повертаються з фронту та проходять реабілітацію у Superhumans Center [3]. Команда управління інвестицій та проєктів Львівської міської ради (Invest in Lviv) надає підтримку та супровід бізнесу з постраждалих регіонів. Зокрема, завдяки Програмі ваучерної підтримки малого та середнього підприємництва, упродовж 2023 року ваучер на релокацію отримали 17 підприємств на суму 2,8 млн грн. По наданих ваучерах видно, що бізнес перелаштовується – станом на червень 2024 року на території Львівщини вдалося облаштувати 238 компанії та зберегти 5 тис. робочих місць [4]. Окрім цього, область стала прихистком для значної кількості ВПО, що зумовило потребу в забезпеченні їх житлом, харчуванням, медичною допомогою та соціальними послугами. Для цього громади спрямовують кошти на облаштування тимчасових центрів проживання, надання гуманітарної допомоги та інтеграцію ВПО в місцеві спільноти.

Сучасна ситуація у сфері соціальних фінансів територіальних громад Львівської області вимагає комплексного підходу до вирішення проблем, пов'язаних із обмеженістю ресурсів, неефективним використанням фінансів та невідповідністю соціальних стандартів потребам населення. Громади відзначають проблему браку фінансових ресурсів для реалізації покладених державою на місцеве самоврядування обов'язків, зокрема у сферах соціального захисту, пільгового перевезення, утримання закладів освіти та охорони здоров'я. Це призводить до дефіциту коштів на забезпечення соціальних програм та підвищення заробітних плат працівників соціальної сфери [5]. Окрім цього, аналіз територіальних громад Львівщини за 2023 рік показав значні відмінності у фінансовій спроможності. Індекс податкоспроможності бюджету найбільш спроможної громади перевищує показник найменш спроможної у понад

19 разів, що свідчить про нерівномірний розподіл фінансових ресурсів та можливостей. Тенденція нерівномірності прослідковувалась і протягом 2024 року: надходження до загального фонду (кумулятивне значення за 3 квартали) Львівської територіальної громади становить 10,77 млрд грн, а от надходження Стрийської, яка займає друге місце у рейтингу, становить 799,7 млн грн, що майже у 13,5 разів менше, найменші ж надходження серед 73 громад зафіксовано у Поморянській – 18,7 млн грн; щодо видатків, то рейтинг схожий – Львівська територіальна громада зі значенням у 8,06 млрд грн, Стрийська – 769,8 млн грн та Поморянська – 40,56 млн грн, що вдвічі більше від надходжень [6]. Багато громад значною мірою залежать від державних субвенцій, що обмежує їхню фінансову автономію та можливості реалізації власних соціальних ініціатив. Соціальні послуги в громадах здебільшого надаються державними та комунальними закладами, які становлять близько 80% усіх надавачів (за даними Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг). Це можуть бути територіальні центри, центри надання соціальних послуг тощо. Більшість таких закладів є бюджетними, неприбутковими та фінансуються з бюджетних коштів. Частка недержавних надавачів соціальних послуг не перевищує 20%, що свідчить про низьку конкуренцію в громадах, а це впливає на своєчасність, доступність та якість послуг. Також існують випадки нераціонального розподілу та використання наявних фінансових ресурсів, що знижує ефективність соціальних програм. Які існують шляхи вирішення даних проблем? Розширення бази місцевих податків, впровадження фінансових механізмів для залучення недержавних надавачів, зокрема, через соціальне замовлення, державно-приватне партнерство, конкурси соціальних проєктів, соціальні програми тощо; запровадження більш ефективних механізмів управління та підвищення рівня конкуренції серед постачальників послуг дозволить досягти економії бюджету, важливим кроком також є створення «соціальних хабів», що об'єднують кілька видів послуг в одному місці; впровадження сучасних систем моніторингу бюджетних витрат, таких як ProZorro, дозволить підвищити прозорість витрат та забезпечити відповідальність місцевих органів за використання бюджетних коштів, що також сприятиме зменшенню нецільового використання ресурсів.

Зростання кількості внутрішньо переміщених осіб (ВПО), необхідність підтримки військовослужбовців та їхніх родин, а також забезпечення базових соціальних послуг вимагали мобілізації як внутрішніх, так і зовнішніх ресурсів. У цьому контексті міжнародна спільнота відіграла ключову роль у зміцненні соціальних фінансів регіону. У 2025 році Фонд соціального захисту осіб з інвалідністю спільно з Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ) оголосив відбір територіальних громад для участі в проєкті, спрямованому на розвиток соціальних послуг

для сімей з дітьми, прогнозована кількість отримувачів грантів становить 110, кожен з яких зможе отримати до 60 тис. доларів США [7]. Крім цього, Міжнародна організація з міграції реалізувала програми грантової підтримки для громад, спрямовані на соціальне згуртування та інтеграцію ВПО. Ці гранти дозволили місцевим ініціативним групам організовувати заходи, спрямовані на покращення соціальної інфраструктури та підтримку вразливих категорій населення. Також інші міжнародні організації надавали гуманітарну допомогу для забезпечення базових потреб переселенців, що дозволило зменшити навантаження на місцеві бюджети та забезпечити належний рівень соціальних послуг. Проте, окрім гуманітарної допомоги, внесок робиться також і в розвиток регіону, так у грудні 2024 року Львівська ОВА та Всесвітня туристична організація ООН (UNWTO) домовилися про поглиблення співпраці для розбудови туристичного сектору, адже саме Львівська область стала лідером в Україні за податковими надходженнями від туризму у першому півріччі 2024 року [3]; а представництво Фонду міжнародної солідарності розпочало набір громад для участі у проєкті «Підтримка децентралізації: створення центрів надання адміністративних послуг та зміцнення соціальної інфраструктури», метою проєкту є покращення якості надання адміністративних та соціальних послуг у територіальних громадах через створення та модернізацію відповідної інфраструктури.

Список використаних джерел:

1. Громади Львівщини можуть отримати до ста тисяч доларів США: «Громада на всі сто». URL: <https://loda.gov.ua/news>
2. Проєкт Офісу Президента України «Активні парки – локації здорової України». Режим доступу: <https://loda.gov.ua/news/99321>
3. Максим Козицький: Ключове з життя Львівщини. URL: <https://www.story.php>
4. Фінансова підтримка для релокованого бізнесу. URL: <https://investinlviv.com/finansova-pidtrimka>
5. Підсумки обговорення податкового та бюджетного законодавства. URL: <https://auc.org.ua/novyna/pidsumky>
6. Бюджети територіальних громад України. URL: <https://decentralization.ua/finance/dashboard>
7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про реалізацію спільного проєкту з Дитячим фондом Організації Об'єднаних Націй (ЮНІСЕФ)». URL: <https://www.msp.gov.ua/projects/928>